

ستراتیژی نيزامی جيهان و پرسی ستراتیژی له کوردستان!؟

زیاتر له ۲۲ ملیون سهرباز و چهکدار، پادگانی گوی زمو پیکدههینن. زیاتر له ۸ بلیون دۆلار بۆ مهبهستی نيزامی له پینج قارهی جيهان سرف دهکری. ناسیا به ۱۲ ملیون سهرباز و ۳۷۰ میلیار دۆلار، قارهی ئامریکا سی ملیون سهرباز و ۷۱۳ میلیار دۆلار، ئوسترالیا ۷۲ هزار سهرباز و ۲۱ میلیار دۆلار، ئافریقا ۲ ملیون و ۶۰۰ هزار سهرباز و ۲۲ میلیار دۆلار، ئورویا به ۲ ملیون و ۶۰۰ هزار سهرباز و ۲۵۵ میلیار دۆلار!

ئهگەر به وردی سهیری ئهم نامارانهی سهر مه بکری، جیاوازی گهوره له نیوان ژمارهی سهرباز و بودجهدی نيزامیدا دهبیندی. ناسیا ۱۲ ملیون سهرباز، ئامریکا ۳ ملیون، واته ژمارهی سهربازانی ناسیا چوار هیندهی سهربازانی ئامریکایه، بهلام بودجهی نيزامی ناسیا نیو هیندهی بودجهی نيزامی قارهی ئامریکایه. ههروهها ریژهی سهربازانی ئافریقا و ئورویا وهک یهکه، بهلام بودجهی نيزامی ئورویا یازده هیندهی ئافریقایه. سرنجراکیش بهراوردکردنی ئافریقا و ئوسترالیایه، که جیاوازی بودجهی نیوانیان یهک میلیارده، بهلام ژمارهی سهربازی ئافریقا ۳۶ هیندهی ئوسترالیایه. له ههموو قارهی ئوسترالیا ۳۱ ملیون کهمس دهژین، بهلام له ئافریقا ۱ میلیارده و ۱۱۱ ملیون! واته توانایی مالی یهک ئوسترالیایی، هاسهنگه له گهل توانایی مالی ۳۵ ئهفریقایایی! ئهوه لهکاتیکیه که هیچ شهریک له ئوسترالیا له گوریدا نییه!

له ههر چوارکهمس خهڵکی سهر گوی زمو، سی کهسیان له دوو قارهی ناسیا و ئهفریقا دهژین، که ژمارهیان دهگاته ۵ میلیارده و ۵۰۰ ملیون کهمس. ژمارهی ئهوه سهربازانهی که دهبی سی بهشی خهڵکی سهر گوی زمو بیاریزن، ۱۴ ملیون و ۶۰۰ هزار کهمسه، بۆ ئهوه مهبهسته ۳۹۲ میلیارده دۆلار تهرخان کراوه. واته بۆ پاراستنی ههر تاکه کهسیکی ناسیایی و ئهفریقایایی ۷۱ دۆلار تهرخان کراوه و ههر سهربازیک دهبی گیانی ۳۶۶ کهمس بیاریزی.

روژئاوا که له سی قارهی ئورویا و ئامریکا و ئوسترالیا پینک هاتوه، یهک میلیارده و ههوت سهت و ههشت ملیون کهمسی له خوی گرتوه، واته له ههر چوار کهمس خهڵکی جيهان یهک کهمس له ولاتانی روژئاوا دهژی. ژمارهی سهربازانی ههر سی قاره سهرجهم ۵ ملیون و شهش سهت و ههفتاو دوو هزار کهمسه، واته ریژهی سهربازانی روژئاوا سی قات کهمتره له ژمارهی سهربازانی ئهفریقا و ناسیا، بهلام بودجهی نيزامی ئورویا و ئامریکا و ئافریقا له سهر یهک، ۹۸۹ میلیارده دۆلاره، واته دوو قات و نیو زورتره له بودجهی دوو قارهی ناسیا و ئهفریقا! یانی بودجهی نيزامی سی قارهی روژئاوا ۲۰۰ جار له ژمارهی دانیشتووانی دوو قارهی ناسیا و ئهفریقا زورتره و بودجهی نيزامی ناسیا و ئافریقا بهیهکهوه ۲۳۵ بهرابهری ریژهی دانیشتووانی روژئاوایه. واته یهک میلیارده و ههوت سهت ملیون کهمسی روژئاوا، توانایی مالیان به رادیهکه، که بتوانن بهرابهری بکهن له گهل بودجهی ۵ میلیارده و ۵۰۰ ملیون کهمس! له روژئاوا بۆ پاراستنی ههر تاکه کهسیک ۵۴۹ دۆلار خهرج دهکری. بهراوردکردنی ۷۱ دۆلار و ۵۴۹ دۆلار، کام بۆچوونی سیاسی- ئیدئولوژیکی دهنوینی؟!

خهڵکی ئورویا له گهل شهری ئوکراین رووبهرون، بهلام خهڵکانی ناسیا و ئهفریقا له گهل ۳۳ شهر دهست و پهنجه نهرم دهکهن، که هیندییک لهو شهراوه بهرهمی راستهوخوی سیاسهتی ولاتانی روژئاوا، وهک شهری ئهفغانستان و عیراق و ولاتانی عهرهبی. سرنجراکیش ئهوهیه که ئهم سی و چوار شهری جيهان به چهک و تهقهههنی روژئاوا گهرم دهکریت و بهشی ههره زوری ۸ بلیون دۆلار بودجهی نيزامی جيهان، دهرژیهته گیرفانی خاوهن کۆنسیرنهکانی نيزامی روژئاوا. پارهی ههره زوری بودجهی نيزامی ولاتانی ناسیا و ئافریقا که له کار و ئیشی خهڵک و نهوت و مادهکانی تری سهر وژیر زمو، به دهست دی، ههر دهگهریتهوه بۆ ولاتانی روژئاوا. به بیی لیکۆلینهوهی ئهنیستیوی توژیینهوهی ناشتی سوئید، ولاتی ئامریکا گهورمترین بهرهمینهری چهک و کهمسهی نيزامیه، پاشان ئالمان دهستی بالایی له بهرهمینهیان و فرۆشتنی چهک هیه! ولاته یهکگرتوو مکانی ئامریک له تهرخانکردنی بودجهی نيزامیش ههر پلهی یهکهمه.

جيهانی ئیمه به سهر دوو بهشی پر له شههر و برسیهتی و ئاوارهیی له لایهک و بی شهیری و ئاسودهیی و دهولهههندیی له لایهکی تر، دابهش کراوه. مافی مرۆف، دیموکراسی، عدالتهی ئینسانی و کۆمهلایهتی، لهم دوو جيهانه جیاوازه، له لایهک هیواوه و له لاکهیی دیکه، بازاره!

ریکخراوهکانی جيهانی وهک نهتهوه یهکگرتوو مکان که بۆ مهبهستی سهقامگیرکردنی ناشتی پیکهاتن، له ماوهی ۷۰ سالی رابوردودا، نهیانتوانیوه ناشتی له جيهاندا بسهپینن، واش بووه که ئهم ریکخراوهیه خوی بریاردهری دهستپیکردنی چهند شهری گهوره له ناسیا و ئافریقا بووه.

گهر سهیری جوغرافیای روژههلاتی ناوهر است بکری، که زوربهی ولاتانی خاوهن نهوتی له خوی گرتوه، داسهپاندنی سیاسهت و بهریومهردنی ستراتیژی شههر زهقتر دهردهکوهی. له ماوهی ۳۰ سالی رابوردودا چهند شهری گهوره به

به‌شداری و لاتانی روژئاوا و به پیشه‌نگی نامریکا و بریتانیا و فرانسه رووی داوه و ئیستاش زوربه‌ی و لاتانی خاوه‌ن نه‌وتی روژئه‌لاتی ناوه‌راست، جگه له ئیران و عه‌ره‌ستان له شه‌ردا گه‌وزاون و دوور نییه ئه‌م دوو و لاته‌ش بکیش‌رینه ناو شه‌ره‌وه، که سه‌ره‌هلدانی داعش تا راده‌نیک ئه‌وه هه‌له‌ی پینک هینا، به‌لام له تاقی‌کردنه‌وه‌ی یه‌که‌مدا سه‌ری نه‌گرت و ره‌نگه‌ جارێ و ه‌دوا که‌وتبێ.

و لاتانی گه‌وره و بچووی عه‌ره‌بی زو‌رت‌ترین ک‌ریارانی که‌سه‌ی نیزامی ئامریکا و چه‌ند و لاتنی ئوروپایی‌ن. ئیماراتی عه‌ره‌بی، عه‌ره‌ستان، کوویت، عیراق، عومان، سو‌ریه که ۱۰۴ ملیۆن نفوسیان هه‌یه، بودجه‌ی نیزامیان له‌ سا‌لدا ده‌گاته ۴۰ ملیارد دۆلار، واته بودجه‌ی نیزامی ئه‌م چه‌ند و لاته‌ عه‌ره‌بییه، نزی‌ک دوو هینده‌ی بودجه‌ی قاره‌ی ئه‌فریقایه و به‌رانبه‌ره له گه‌ل بودجه‌ی نیزامی دوو قاره‌ی ئافریقا و ئوسترالیا! بودجه‌ی نیزامی سه‌رجه‌م و لاتانی عه‌ره‌بی گه‌لێک له‌وه زو‌رت‌ره، بۆ وینه بودجه‌ی نیزامی میسه‌ر ده‌گاته ۲ ملیارد و ۴۰۰ ملیۆن، بودجه‌ی نیزامی ئه‌لجه‌زایر ده‌گاته ۲ ملیارد و ۴۸۰ ملیۆن.

له به‌رانبه‌ر و لاتانی عه‌ره‌بییدا و لاتنی ئیسرائیل به‌ ته‌نیا بودجه‌ی نیزامیه‌که‌ی ده‌گاته ۱۶ ملیارد و ۵۰۰ ملیۆن دۆلار، که ۸ ملیۆن دانیش‌تووی هه‌یه. واته به‌ پێی بودجه‌ی ۶ و لاتنی عه‌ره‌بی خاوه‌ن نه‌وت، بۆ پاراستنی هه‌ر تاکه‌ که‌سێک له‌ سا‌لدا ۳۸۴ دۆلار خه‌رج ده‌ک‌رێ، ئه‌م رێژمه‌ له‌ ئیسرائیل ۲۰۶۲ دۆلاره‌ بۆ هه‌ر که‌س، واته هه‌ر تاکێکی خه‌لکی ئیسرائیل له‌ سا‌لدا ئه‌وه‌نده‌ پاره‌ی بۆ مه‌به‌ستی نیزامی لێده‌گ‌یردێته‌وه. هه‌ر وه‌ک لێره‌دا ده‌بیند‌رێ رێژه‌ی بودجه‌ی نیزامی له‌ و لاتانی ئاسیا و ئافریقا وه‌ک یه‌ک نییه و به‌ پێی دارایی هه‌ر و لاتیک و ژماره‌ی دانیش‌تووان و چو‌نیه‌تی حکوومه‌ت و باری سیاسی، بۆدجه‌ی نیزامیش سه‌روخواری هه‌یه.

چوار و لاتنی ئیران، عیراق، سو‌ریه و تورکیا، به‌ لشکرێکی دوو ملیۆنی له‌ سه‌رباز و ره‌شه‌ نیزامی، کوردستانیان ده‌وره داوه، که سا‌لانه ۲۵ ملیارد دۆلاری بۆ خه‌رج ده‌ک‌رێ. هه‌ر چوار و لاته‌که‌ له‌ پاش شه‌ری دوو هه‌می جیهانییه‌وه هه‌تا سا‌لی ۱۹۸۰ له‌ لایه‌ن هه‌یچ و لاتیکه‌وه هه‌ره‌شه‌ی شه‌ریان لێنه‌ک‌راوه، به‌لام به‌ درێژایی ئه‌وه سا‌لانه و دواتر هه‌تا ئه‌مه‌رو، شه‌ری کوردیان کردوه و هه‌ر جو‌لانیه‌وه‌ی کورد له‌ لایه‌ن هه‌یزه‌کانی نیزامی ئه‌م و لاتانه‌وه سه‌رکوت ک‌راوه. پاش پینکه‌هاتی هه‌ری کوردستان دوو و لاتنی تورکیا و ئیران به‌رده‌وامیون له‌ هه‌ره‌شه‌ و هه‌رشه‌ی نیزامی و له‌ شه‌رکیشی و بۆ م‌بارانی کوردستان. هه‌رشه‌ی داعش بۆ سه‌ر کوردستان هه‌له‌یکه‌ی نو‌وی بۆ دوو و لاتنی تورکیا و ئیران پینکه‌هینا، که راسته‌خۆ خاکی کوردستان داگیر بک‌ن، چ به‌ناوی له‌شکرێ ره‌سمی خو‌یان، چ به‌ناوی ره‌شه‌ نیزامیه‌کانیان. ئیستا له‌ هه‌ری کوردستان هه‌یزه‌کانی نیزامی روژئاوا، ئیران، تورکیا، عیراق، گرووپه‌کانی ره‌شه‌ نیزامی ئیسلامی عیراقی و ده‌وله‌تی ئیسلامی، به‌ ئیزن و بێ ئیزنی حکوومه‌ت، پارله‌مان و خه‌لک، له‌ کوردستان مۆل دراوان و روون نییه ئه‌م داگیر کردنه، تاکه‌ی درێژه‌ی ده‌بینت و مانه‌وه‌میان چ دوا‌روژیکه‌ی بۆ خه‌لکی کورد له‌ دوایه‌؟!

هه‌رشه‌ی داعش بۆ سه‌ر کوردستان توانای به‌رگری هه‌یزی پینشه‌مرگه‌ و نه‌بوونی ستراتیژی نیزامی و که‌مابه‌سی سیاسی هه‌ری کوردستانی خسته‌ به‌ر چاوی جیهان و و لاتانی ده‌وره‌به‌ر. ۱۹۰ هه‌زار که‌س به‌ پێی ئاماری وه‌زاره‌تی پینشه‌مرگه‌، هه‌ری کوردستان ده‌پاریزن. گه‌ر ژماره‌ی دانیش‌تووانی باشووری کوردستان ۵ ملیۆن که‌سه‌ بێ، ده‌بێ هه‌ر پینشه‌مرگه‌یه‌ک به‌ که‌له‌شینکو‌فه‌که‌یه‌وه، گیانی ۲۵ که‌س بپاریزی. ئه‌مه‌ له‌ شه‌نگال و باقی شو‌ینه‌کان رووی نه‌دا و ئه‌م هه‌یشه‌ که‌ هه‌ره‌شه‌ی گه‌وره‌ بۆ سه‌ر هه‌ولێر و باقی ناوچه‌کان بوو، له‌ لایه‌ن هه‌یزی ده‌ر مکیه‌وه پینشی پینگیار!

ئه‌وه‌ی بودجه‌ی نیزامی کوردستان چه‌نده‌یه و چو‌ناوچو‌ن خه‌رج ده‌ک‌رێ، شتیکه‌ی روون نییه و نازانه‌ی وه‌زاره‌تی پینشه‌مرگه‌، حزبه‌کان، ده‌وله‌ت و پارله‌مان چ ده‌وریکیان له‌ دیاریکردن و دیارینه‌کردنی بودجه‌ی نیزامیدا هه‌یه!

هه‌ر چه‌ند له‌ سه‌روبه‌ندی شه‌ری هاو‌په‌یمانان له‌ گه‌ل عیراق و دوا‌ی سه‌قامگیربوونی ده‌وله‌تانی دوا‌ی سه‌دام، هه‌یزه‌کانی بریتانیا و ئامریکا له‌ کاتی سازکردنه‌وه‌ی ئه‌رته‌شی عیراق له‌ کوردستانیش، مه‌شقیان به‌ پینشه‌مرگه‌ کردوه، به‌لام له‌وه ناچێ ئه‌وان دوور له‌ سیستمی نیزامی عیراق، سیستمیکه‌ی نیزامی و به‌رگری تایبه‌ت به‌ کوردستانیان بۆ هه‌ری کوردستان دارش‌تێ. له‌وه‌ش ناچێ ده‌وله‌تی هه‌ریم و حزبه‌کان له‌ به‌ر مولا‌حزاتی سیاسی عیراق و تورکیا و ئیران، به‌ جیددی پروژهی سیستمیکه‌ی ته‌واو دا‌براو له‌ سیستمی نیزامی عیراقیان بۆ به‌رگری له‌ کوردستان له‌ به‌رنامه‌دا بووبێ.

ئه‌وه‌ مه‌سه‌له‌ش چاره‌سه‌ر نه‌ک‌را که‌ نایا هه‌یزی پینشه‌مرگه‌ رو‌لی ئه‌رته‌ش ده‌گ‌یرێ، یان هه‌زیکه‌ی به‌رگری و هه‌رشه‌ی حزبییه‌، که‌ به‌ جیگای ئه‌وه‌ی له‌ شاخ بێ، له‌ شه‌اره‌؟! گه‌ر سیستمیکه‌ی به‌رگری نیزامی ستاندارد وه‌ک ئه‌رته‌ش له‌ کوردستان بوونی هه‌بووبه‌ و هه‌یزی پینشه‌مرگه‌ش وه‌ک هه‌زیکه‌ی نه‌ته‌وه‌یه‌ی و نه‌حزری ده‌وری گ‌یرابا، داعش نه‌به‌ده‌توانی و لاتنی کوردان داگیر بکات و کاره‌سات بقه‌ومێنی!

ئه‌وه‌ش که‌ ده‌سته‌لاتی بودجه‌ی پینشه‌مرگه‌ له‌ ژیر حوکه‌می ده‌وله‌تی به‌غدادا هه‌یشه‌ترایه‌وه، ئه‌وه‌ چاوه‌روانیه‌ی لێ ده‌ک‌را، که‌ ده‌وله‌تی ناوه‌ندی له‌م ده‌سته‌لاته‌ی خۆی، وه‌ک چه‌ک دژی کوردستان که‌لک و هه‌رگ‌رێ، که‌ هه‌رواش ک‌را و پینشه‌مرگه‌ی بێ مووچه‌ و بێ ئیمکانی به‌رگری، له‌ به‌رانبه‌ر هه‌یزی پ‌رچه‌ک و تیر و پو‌شته‌ی داعش، ده‌وامی نه‌هینا!

هێزێشی داعش بۆ سەرکوردستان ناتەواوییهکانی ناو سیستمی سیاسی، ئیداری، نێزازی و پارلەمانی هەرێمی کوردستان و ناتەواوی هێزێی بەرگری خستە روو، کە هۆی سەرەکی نەبوونی سیاسەتێکی روون و ئاشکراو ستراژییەکی سیاسی-نەتەوایی سەر و حزب و گرووپی بوو!

لە پاییزی ساڵی ۲۰۱۴ بەم لایە، وڵاتی رۆژئاوا بە وتەمی خۆیان بۆ پیشگرتن لە کارەساتی گەورەتر، کۆمەڵێک چەکیان پەڕاند بۆ کوردستان کرد و ئالمان چەند دەورەیهکی رەهینانی سەربازی بۆ کەمتر لە سەت پێشمەرگە بەرێوە برد. هەموو ئەو کارانە کە و مزارەتی بەرگری ئالمان بۆ باشووری کوردستانی نەجەم داوە، بای ۷۰ ملیۆن ئۆبۆرۆیه، کە نازانێ ئەو پارەیه لە کوردستان دەستبێدرێتەوه، یان خێراتی ئالمانە، یان سەرئەنجامی گریههستێکی رەسمی ئێوان کوردستان و ئالمان، کە رانگەیندر او!

لە کوردستان سیستمیکی نێزازی ستاندار بە لەبەر چاوەگرتنی چۆنیەتی باری مەترسیداری کورد و هەرەشە ناوچەیی و چۆنیەتی تاییەتمەندبەکانی سروشت و جوغرافیای کوردستان و شیوهی پاراستنی خەڵک و خاک نابیندری و پلان و بەرنامە گونجاو بەرچاو ناکهوت.

تەیارکردنی پێشمەرگە بە چەکی کۆمەڵێک وڵاتی وەک بریتانیا، روسیه، سوویەتی پێشوو، ئامریکا، ئالمان، ژاپۆن، فەرانسه، عێراق، کورواتیا و سوئید کە روون نییه چۆن گەشتونەتە کوردستان، نیشانەیی دارشتنی پلان و دووربینی سیاسی و نێزازی و بەرگری لە خاک و ۵ ملیۆن کەس نییه!

بوونی کۆمەڵێک تانکی سوویەتی پێشوو، بریتانیا، ئامریکا، فەرانسه، ئالمان و سوئید و چەند هەلیکۆپتیری سەردەمی سوویەت و ماشینی روسی، ئالمانی، بریتانیایی، ئامریکایی و سوویەتی پێشو، سەرچەم ئەو ئیمکانە نێزامییە کە کوردستان هەیهتی، کە لە کاتی شەردا کەلکی ئەوهیان نییه خو لە حاند چەک و کەرەسە نوێ و مودیرنی ئەمڕۆدا بگرن.

نەبوونی ستراژیی رۆنی نەتەوایی، زالبوونی بەرژەوندی حزب و گرووپی، مولاخزاتی سیاسی و ناسیاسی لە بەرانبەر دەولەتی عێراق، تورکیا و ئێران و روون نەبوونی سیاسەتی کورد لە حاند وڵاتی رۆژئاوا، هەولێر بەرەو قەیران دەبات. ئەوهی باشووری کوردستان تاکە دەتوانن بەشیکی جیاکراوه لە عێراق و مەیدانی بۆ شەری ناوچەیی و جیهانی و هەرمیک بۆ دەستبێدرانی دەولەتان بێ، پرسیاریکە کە دەبێ بخرێتە بەر دەمی خەڵکی کورد، پارلەمانی کوردستان و حکومەتی هەرێم؟

برایم فەرشی
رێبەندانی ۲۰۱۵